

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2018. gada 26. februārī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Ineta Ziemele un Jānis Neimanis, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [...] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 14/2018),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5. panta ceturto daļu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un 106. panta pirmajam teikumam.

2. Apstrīdētā norma nosaka prasības personai, kas ir tiesīga saņemt Aizsardzības ministrijas izsniegto speciālo atļauju (licenci) komercdarbībai ar Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā minētajām precēm.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam un 19.² panta pirmajai daļai persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt vienīgi tai Satversmē noteikto pamattiesību aizskārums gadījumā. Turklāt šā likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pamatot, ka ir aizskartas pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības. Minētā tiesību norma ir skatāma kopsakarā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu, atbilstoši kuram pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums.

5.1. Personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētā norma (nevis tās piemērošanas rezultāts) rada nelabvēlīgas sekas tieši pieteikuma iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 11. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2002-07-01 3. punktu*). Persona ir tiesīga vērsties Satversmes tiesā tikai tādā gadījumā, kad pastāv tieša saikne starp šīs personas pamattiesību ierobežojumu un pieteikumā apstrīdēto normu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*). Atbilstoši Satversmes tiesas likuma regulējumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā 2016-02-01 5. punktu*).

Tādējādi Satversmes tiesas kolēģijai ir jāpārbauda, vai pieteikumā ir norādīti juridiski argumenti tam, ka apstrīdētā norma skar tādas tiesības, kas ietilpst Satversmē noteikto pamattiesību tvērumā, un vai apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzējai Satversmē noteiktās pamattiesības.

5.2. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja ir lūgusi Aizsardzības ministrijas Licencēšanas komisiju izsniegt speciālo atļauju (licenci) starpniecības darījumu veikšanai ar Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā minētajām precēm. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, komisija ir atteikusies izsniegt speciālo atļauju (licenci), jo valsts drošības iestāžu rīcībā esot ziņas par to, ka attiecīgā komersanta darbība ir vērsta pret Latvijas Republikas drošību. Pieteikuma iesniedzēja ir apstrīdējusi Aizsardzības ministrijas Licencēšanas komisijas lēmumu iestādē, kuras lēmumu savukārt ir pārsūdzējusi administratīvajā rajona tiesā. Pašlaik šajā administratīvajā lietā ir ierosināta apelācijas tiesvedība.

5.3. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētā norma liedz tai tiesības uz taisnīgu tiesu, jo neparedzot iespēju pārbaudīt drošības iestāžu atzinumā norādīto ziņu patiesumu un tādējādi nostāda Pieteikuma iesniedzēju procesuāli nevienlīdzīgā stāvoklī salīdzinājumā ar valsti.

Apstrīdētā norma neregulē personas tiesības iepazīties ar drošības iestāžu atzinumā norādīto informāciju, bet gan nosaka priekšnoteikumus tiesībām saņemt Aizsardzības ministrijas izsniegto speciālo atļauju (licenci) komercdarbībai ar Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā minētajām precēm. Apstrīdētā norma citstarp paredz prasību, ka valsts drošības iestāžu rīcībā nav ziņu par to, ka attiecīgā komersanta darbība ir vērsta pret Latvijas Republikas drošību. Pieteikuma iesniedzēja nav apstrīdējusi šo vai kādu citu no apstrīdētajā normā ietvertajām komersantam izvirzītajām prasībām. Tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu Pieteikuma iesniedzēja saskata apstākļi, ka tai administratīvajā procesā par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu ir liegtas tiesības iepazīties ar informāciju, kas ir valsts noslēpuma objekts. Taču tiesības administratīvā procesa dalībniekam iepazīties ar šādu informāciju ierobežo nevis apstrīdētā norma, bet gan likuma „Par valsts noslēpumu” un Administratīvā procesa likuma normas. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, ka tieši apstrīdētā norma aizskartu tai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka administratīvā tiesa, īstenojot savu kompetenci, noskaidro un izvērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus un pārbauda pārsūdzētos administratīvos aktus gan no procesuālā, gan saturiskā viedokļa. Līdz ar to administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole pār izpildvaras lēmumiem (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-08-01 14.2. punktu*). Administratīvā lieta, kas ierosināta pēc Pieteikuma iesniedzējas pieteikuma, pašlaik atrodas izskatīšanā apelācijas

instances tiesā. Pieteikumā nav norādīti juridiski argumenti tam, kāpēc administratīvā tiesa, kas apstākļu noskaidrošanā veic objektīvo izmeklēšanu, pārbaudot atteikumu izsniegt speciālo atļauju (licenci) un šādā procesā izvērtējot informāciju, kas ir valsts noslēpuma objekts, nevarētu nodrošināt Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Līdz ar to pieteikums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā, 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

5.4. Tāpat arī pieteikumā norādīts, ka apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzējas „pamattiesības uz brīvību izvēlēties komercdarbības veidu”.

Satversmes 106. panta pirmais teikums noteic, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka Pieteikuma iesniedzējas kā juridiskās personas norādītās tiesības veikt komercdarbību ietilptu Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību tvērumā.

Līdz ar to pieteikums arī šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā, 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

6. Pieteikumā ir arī ietverta kritika attiecībā uz administratīvās rajona tiesas spriedumā ietverto secinājumu, ka tiesa nevar apšaubīt un pārvērtēt valsts drošības iestāžu atzinumā norādīto ziņu patiesumu.

Administratīvā rajona tiesa spriedumā lietā pēc Pieteikuma iesniedzējas pieteikuma ir norādījusi, ka tiesa vērtē valsts drošības iestāžu atzinumā minētās ziņas kopsakarā ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem. Satversmes tiesas kolēģija uzsver, ka tiesas veiktās tiesību normu interpretācijas, piemērošanas vai pierādījumu pārbaudes pārvērtēšana saskaņā ar Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. pantu nav Satversmes tiesas kompetencē. Satversmes tiesai nav paredzētas tiesības izvērtēt tiesu nolēmumu tiesiskumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punktu*).

Līdz ar to Satversmes tiesas kolēģija nevar vērtēt pieteikumā ietverto argumentāciju par tiesību normu piemērošanu un interpretāciju, ko veikusi administratīvā tiesa.

7. Papildus tam Satversmes tiesas kolēģija norāda, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību

Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas pirmais teikums nosaka: „Ja konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) izskatīšana ir vispārsvārīga vai ja tiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevar novērst būtisku kaitējumu sūdzības iesniedzējam, Satversmes tiesa var lemt par sūdzības (pieteikuma) izskatīšanu, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi.”

7.1. Tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta pēc Pieteikuma iesniedzēja pieteikuma, pašlaik norisinās apelācijas instances tiesā. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka pēc Administratīvās apgabaltiesas tiesneša rezolūcijas par valsts noslēpumu saturošo dokumentu izņemšanu no lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevarēs novērst tai būtisku kaitējumu.

7.2. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka gadījumā, kad pamattiesības tiek aizskartas ar tiesību piemērošanas aktu, personai jāizmanto vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, kas paredz iespēju apstrīdēt vai pārsūdzēt tiesību piemērošanas aktu, ar kura starpniecību tiesību norma ir aizskārusi personas pamattiesības. Konstitucionālā sūdzība galvenokārt ir subsidiārs (papildu) personas pamattiesību aizsardzības mehānisms gadījumos, kad ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nav iespējams novērst pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2007. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2006-38-03 8.1. punktu*). Satversmes tiesas likumā ietvertā subsidiaritātes principa mērķis ir panākt, lai tiesa, izskatot lietu pēc būtības, visupirms izmantotu tās rīcībā esošās tiesību piemērošanas un interpretācijas metodes Satversmei atbilstoša rezultāta sasniegšanai. Subsidiaritātes princips prasa izsmelt reālās un efektīvās iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu*).

Lietas ierosināšana uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas pamata ir sevišķs izņēmuma gadījums. Lai konstitucionālās sūdzības izskatīšanu atzītu par vispārsvārīgu, nepieciešams konstatēt, ka tajā aprakstītais tiesiskais stāvoklis bez konkrētā pieteikuma iesniedzēja skar arī citas personas, kā arī, lai konkrētā tiesiskā situācija pati par sevi būtu atzīstama par sevišķi būtisku un prasītu nekavējošu tās atrisināšanu. Savukārt „būtisks kaitējums” Satversmes tiesas likuma izpratnē ir tāds kaitējums, kas personas tiesībām un interesēm vienlaikus rada nelabvēlīgas un neatgriezeniskas sekas.

7.3. Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi juridisko pamatojumu tam, ka uz izskatāmo gadījumu būtu attiecināma Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešā daļa. Lai gan pieteikumā ir minēts, ka tiesību aizsardzība ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem nevar novērst būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējai, tomēr pieteikumā nav norādīti juridiski argumenti šādam viedoklim. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kāpēc, pirms ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi, apstrīdētā norma radītu neatgriezenisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējas tiesībām un interesēm.

Pieteikuma iesniedzēja ir uzsākusi tiesvedības procesu administratīvajā tiesā, un tiesa attiecīgo lietu vēl nav izspriedusi. Tiesvedību administratīvajā tiesā nevar atzīt par neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē. Turklāt no pieteikumā ietvertajiem apgalvojumiem nav gūstams apstiprinājums tam, ka pieteikuma izskatīšana būtu atzīstama par vispārsvarīgu Satversmes tiesas likuma 19.² panta trešās daļas izpratnē.

Līdz ar to papildus tam, ka Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi savu Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, pieteikums neatbilst arī Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [...] pieteikuma (pieteikums Nr. 14/2018).

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 4. kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš